

Rozwiązywanie równań dynamiki Newtona z automatyczną kontrolą błędów i doboorem kroku czasowego

B. Szafran, projekt 2, 2021/2022

1 problem

Wyliczymy orbitę ciała o parametrach ruchu zbliżonych do komety Halleya. W chwili początkowej kometa znajduje się peryhelium orbity (0,0.586 au) i porusza się z prędkością (54600 m/s,0). Słońcu przypisujemy masę $M = 1.989 \times 10^{30}$ kg i unieruchamiamy je w początku układu odniesienia. Stała grawitacji $G = 6.6741 \times 10^{-11}$ m³/kg/s². jednostka astronomiczna au=149 597 870 700 m. Ruch ciała w potencjale Słońca opisują równania:

$$\frac{dx}{dt} = v_x \quad (1)$$

$$\frac{dy}{dt} = v_y \quad (2)$$

$$\frac{dv_x}{dt} = -G \frac{M}{r^3} x = a_x \quad (3)$$

$$\frac{dv_y}{dt} = -G \frac{M}{r^3} y = a_y \quad (4)$$

$$(5)$$

2 jawny schemat Eulera

$$x_{n+1} = x_n + (v_x)_n \Delta t \quad (6)$$

$$y_{n+1} = y_n + (v_y)_n \Delta t \quad (7)$$

$$(v_x)_{n+1} = (v_x)_n - G \frac{M}{r_n^3} x_n \Delta t \quad (8)$$

$$(v_y)_{n+1} = (v_y)_n - G \frac{M}{r_n^3} y_n \Delta t \quad (9)$$

2.1

Obliczyć tor komety jawnym schematem Eulera dla 3 jej obrotów dookoła Słońca. Narysować $y(x)$, oraz $y(t)$. Krok czasowy przyjąć tak mały, na jaki komputer pozwoli przy rachunkach trwających nie dłużej niż kilka minut w czasie rzeczywistym. **30 pkt.**

3 Metoda RK4 dla autonomicznego układu równań zwyczajnych pierwszego rzędu

- $\frac{d\mathbf{u}}{dt} = \mathbf{f}(\mathbf{u})$
- $\mathbf{u} = (u^1, u^2, u^3, u^4)^T$,
- $\mathbf{f} = (f^1, f^2, f^3, f^4)^T$

$$u^1 \equiv x \quad f^1 \equiv v_x \quad (10)$$

$$u^2 \equiv y \quad f^2 \equiv v_y \quad (11)$$

$$u^3 \equiv v_x \quad f^3 \equiv a_x \quad (12)$$

$$u^4 \equiv v_y \quad f^4 \equiv a_y \quad (13)$$

$$(14)$$

- liczymy $\mathbf{k}_1 = \mathbf{f}(\mathbf{u}_{n-1})$, następnie kolejno
- $\mathbf{k}_2 = \mathbf{f}(\mathbf{u}_{n-1} + \frac{\Delta t}{2}\mathbf{k}_1)$
- $\mathbf{k}_3 = \mathbf{f}(\mathbf{u}_{n-1} + \frac{\Delta t}{2}\mathbf{k}_2)$
- $\mathbf{k}_4 = \mathbf{f}(\mathbf{u}_{n-1} + \Delta t\mathbf{k}_3)$
- $\mathbf{u}_n = \mathbf{u}_{n-1} + \frac{\Delta t}{6}(\mathbf{k}_1 + 2\mathbf{k}_2 + 2\mathbf{k}_3 + \mathbf{k}_4)$

Uwaga: wzory te są rozpisane szczegółowo na slajdzie 22 prezentacji z [wykładu](#).

3.1

Wygenerować wykresy takie jak w zad.1 z RK4 z takim samym krokiem czasowym jakiego użyliśmy poprzednio. **30 pkt.**

4 Automatyczny dobór kroku czasowego

Idea: Ustalamy tolerowany błąd *tol.* porównujemy wyniki pojedynczego kroku Δt z dwoma krokami $\Delta t/2$ Oznaczenia: $W(\Delta t)$ - przepis metody różnicowej, $u(t_{k+1})$ - wynik dokładny, u_{k+1} - wynik różnicowy dla kroku Δt , u'_{k+1} - wynik różnicowy dla kroku $\Delta t/2$

1. rachunek z krokiem Δt $u_{k+1} = u_k + W(\Delta t)$,
2. rachunek z krokiem $\Delta t/2$: 2 kroki aby dojść do chwili $t + \Delta t$
3. pierwszy krok $u'_{k+1/2} = u_k + W(\Delta t/2)$
4. drugi krok $u'_{k+1} = u'_{k+1/2} + W(\Delta t/2)$

5. oszacowanie błędu: $\epsilon \equiv \frac{u'_{k+1} - u_{k+1}}{2^n - 1}$ ($n = 1$ dla Eulera, $n = 4$ dla RK4)
6. jeśli $|\epsilon| \leq \text{tol}$ akceptujemy krok, przyjmujemy wyliczone wartości $u_k := u'_{k+1}$ i pozwalamy czasowi płynąć $t := t + \Delta t$
7. ustalamy nowy krok czasowy: $\Delta t(\text{nowy}) = c\Delta t \left(\frac{\text{tol}}{\epsilon}\right)^{\frac{1}{n+1}}$, z parametrem bezpieczeństwa c , np. $c = 0.9$ (adjustację Δt wykonujemy niezależnie od tego czy zaakceptowaliśmy krok czy nie)
8. wracamy do punktu 1

5 Metoda Eulera z automatycznym doбором kroku czasowego

Zastosować metodę doboru kroku dla schematu Eulera. Monitorujemy błędy w x oraz y . Jako ϵ przyjmujemy większy z błędów na x i y . Wygenerować rysunek jak w zadaniu 1 dla $\text{tol} = 1000$ metrów, oraz dla mniejszej wartości (100m lub 10m, na ile komputer pozwoli). **20 pkt**

6 dobór kroku dla RK4

Powtórzyć działania z poprzedniego punktu dla RK4 oraz $\text{tol} = 1000$ metrów oraz mniejszej, przyjętej w zadaniu 5. **20 pkt**